

İNTÖRN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN PALYATİF BAKIMA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Opinions of Intern Nursing Students about Palliative Care

Gülcan BAHÇECİOĞLU TURAN¹, Hilal TÜRBEN POLAT², Talip MANKAN³

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, intörn hemşirelik öğrencilerinin palyatif bakıma ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapıldı.

Yöntem: Araştırmanın evrenini Şubat-Mart 2016 tarihleri arasında Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde okuyan 139 intörn hemşirelik öğrencisi oluşturdu. Örneklemi ise bu tarihler arasında araştırmayı kabul eden 109 intörn hemşirelik öğrencisi oluşturdu. Veriler "Kişisel Bilgi Formu" ve "Palyatif Bakıma İlişkin Görüşler Formu" ile toplandı. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 21 programı ve analizinde; yüzdeler, min-max ve ortalama kullanıldı.

Bulgular: Araştırmaya katılan intörn hemşirelik öğrencilerin % 64.2'si palyatif bakım hakkında bilgi almadığını, % 95.4'ü ise üniversite eğitiminde palyatif bakımla ilgili bir eğitim programı olmadığını belirtti. Palyatif bakım hakkında bilgi aldığını belirten intörn hemşirelik öğrencilerinin % 84.6'sı bu bilgiyi üniversite eğitimi sırasında, %30.7'si internetten, %25.6'sı kitap ve dergilerden, %5.1'i kongre ve seminerlerden edindiklerini belirtti. Öğrencilerinin palyatif bakım konusunda edindikleri bilginin içeriği incelendiğinde; %71.7'si etik konular, %56.4'ü semptom yönetimi, %51.2'si ise kötü haber verme ve iletişim becerileri olduğunu ve %69.2'si edilen bu bilgiyi kısmen yeterli bulduklarını belirtti. İntörn hemşirelik öğrencilerin %68.8'i palyatif bakımın "terminal dönemdeki bireyin yaşam kalitesini yükseltmek" olduğunu, % 76.1' i palyatif bakımın amacının "bireyin yaşam kalitesini yükseltmek" olduğunu, %85.3'ü palyatif bakım hizmetlerinden yararlanılabilecek hasta grupların en fazla onkolojik hastalar olduğunu, %91.7'si palyatif bakım hizmetlerinin hastanede verilebileceğini ve yarıdan fazlası ise hemşire, doktor ve psikoloğun palyatif bakım ekibinde yer alması gerektiğini belirtti.

Sonuç: İntörn öğrencilerin çoğunluğunun palyatif bakıma ilişkin bilgi sahibi olmadığı belirlendi. Hemşirelik okullarının lisans ve yüksek lisans eğitim müfredatına, palyatif bakım konusunun entegre edilmesi palyatif bakımın gelişiminde etkili olacaktır

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, öğrenci, palyatif bakım

ABSTRACT

Aim: This study was descriptive in order to determine the opinions of intern nursing students about palliative care.

Method: The study's universe consisted of intern nursing students (n:139) studying at the Fırat University, Faculty of Health Sciences. The sample consisted of 109 intern nursing students who agreed to research between these dates. The data were collected using "Personal Information Form" and "Expressions of Opinion about Palliative Care" scale. In the evaluation of the data, In SPSS 21 program and analysis; the averages, min-max and percentages were used.

Results: Of the intern nursing students, 64.2% stated that they haven't been informed about palliative care, and 95.4% stated that there is no course on palliative care in their university's curriculum. Of the intern nursing students, who were knowledgeable about palliative care, 84.6% has acquired this knowledge during college education, 30.7% from online sources, 25.6% from books and magazines, and 5.1% was found to acquire this knowledge from the seminars and congresses. Considering the content of the knowledge acquired by the intern nursing students about palliative care, it was determined that 71.7% was about ethical issues, 56.4% was about symptom management, 51.2% was about communication the bad news and communication skills; and, 69.2% of the respondents noted that the information provided were partially adequate. Of the intern nursing students surveyed, 68.8% stated that the meaning of palliative care is "to improve the quality of life of individuals in the terminal stage"; whereas 76.1% stated that the purpose of the palliative care is "to improve the quality of life of individuals"; 85.3% stated that mostly the oncological patients will benefit from the palliative care services; 91.7% stated that palliative care services can be provided in the hospitals, and more than half of the participants stated that nurses, physicians and psychologists should be included in the palliative care team.

Conclusion: It was determined that the majority of students does not have knowledge about palliative care. Integration of palliative care subject into the undergraduate and graduate curriculum of the nursing schools will be instrumental in the development of the palliative care.

Keywords: Nursing, palliative care, student

¹Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Erzurum

² Öğr. Gör., Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Elazığ

³ Hemşire., Elazığ

Yazışma Adresi: Arş. Gör., Gülcan Bahçecioglu Turan, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Erzurum

E-mail: gcnbah@hotmail.com

Telefon: 0422 431 57 92

Geliş tarihi/Received: 20/06/2016; **Kabul tarihi/Accepted:** 08/12/2017

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü, palyatif bakımı “yaşamı tehdit edici hastalıklara eşlik eden sorunlar yaşayan hasta ve ailelerin, fiziksel, psikososyal ve spiritüel problemlerini erken tanılama, değerlendirme, tedavi ederek acı çekmelerini azaltma ya da önleme ve böylece yaşam kalitelerini artırma amacı olan bir yaklaşım” olarak tanımlamıştır (WHO 2012). Palyatif bakım, sadece hastalara yönelik olmayıp aynı zamanda hastaların ailesine de verilen hizmetlerdir. Bu hizmetler, hasta ve ailesini bilgilendirme, yas ile mücadele, ağrı ve semptom yönetimi, dini konularda destek, ekonomik ve psikososyal yardım gibi hizmetleri de içerir. Palyatif bakımda esas amaç hasta ve ailesinin kaygılarıyla mücadele ederek yaşam kalitesini yükseltmektir (Alliance 2014; Batiste et al. 2009; Centeno et al. 2007; Gomez- Taşar ve ark 2014; Worldwide Palliative Care).

Günümüzde yaşamı tehdit edici ve tedavisi mümkün olmayan hastalığa sahip bireylerin sayısındaki artış palyatif bakım kavramının önemini arttırmaktadır. Ülkemizde Sağlıkta Dönüşüm Programı kapsamında yasal düzenlemeler yapılarak öncelikle Evde Sağlık Hizmetleri Sağlık Bakanlığı tarafından 2010 yılında başlatılmış ve palyatif bakım birimleri kurulmuştur (Aydoğan ve Uygun 2011; Kabalak ve ark. 2102). Sağlık Bakanlığı Kansere Savaş Dairesi tarafından palyatif bakım konusunda yaşanan sıkıntıları gidermek amacıyla hemşirelik bakımını esas alan toplum temelli bir proje gerçekleştirilmesi amaçlanarak “PALLİA-TURK” adında bir proje hazırlanmış, bu proje kapsamında palyatif bakım eğitimi ve örgütlenmesinde önemli gelişmeler yaşanmıştır (Uslu ve Terzioğlu 2015).

Palyatif bakımda doktor, hemşire, yardımcı sağlık personeli, gönüllüler, sosyal hizmet uzmanı, yas danışmanları ve din görevlilerinden oluşan bir ekip anlayışı esastır (Past-rana 2008). Hemşire palyatif bakım hizmetlerinde önemli bir konuma sahiptir. Bu nedenle ülkemizde hemşire ve hemşire adaylarının konuyla ilgili görüşlerinin incelendiği araştırmalara gereksinim vardır. Buradan yola çıkarak intörn hemşirelik öğrencilerin palyatif bakımla ilgili bilgi düzeylerini belirleyerek, konuya ilişkin duyarlılık ve farkındalığın artırılması ve konu ile ilgili eğitim faaliyet planlarının yapılması amaçlanmıştır.

AMAÇ

Araştırma, intörn hemşirelik öğrencilerin palyatif bakımla ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma tanımlayıcı olarak, Kasım 2015 – Haziran 2016 tarihleri arasında, Fırat Üni-versitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde hemşirelik bölümü 4. sınıf öğrencileri ile yapıldı. Araştırmanın evrenini 139 hemşirelik dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler araştırma kapsamına alınmıştır. Rapor, devamsızlık ve araştırmaya katılmak istememe nedeni ile 30 öğrenci çalışmaya alınmamış, araştırma 109 öğrenci ile tamamlanmıştır.

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ve “Palyatif Bakıma İlişkin Görüşler Formu” kullanıldı.

Kişisel Bilgi Formu; 14 sorudan oluşmaktadır, ilk iki soru öğrencilerin sosyo-demografik (yaş, cinsiyet) özelliklerini içermekte, diğer sorular ise öğrencilerin palyatif bakıma ilişkin bilgi alma durumu, lisans eğitiminde palyatif bakım eğitim programlarının olup olmadığı, palyatif bakımın tanımı ve amacı, palyatif bakımdan yararlanabilecek hasta grupları, palyatif bakım ekibi üyeleri, eğitim konuları ve ülkemizde palyatif bakım konusunun gelişmemesi nedenine yönelik sorular içermektedir.

Palyatif Bakıma İlişkin Görüşler Formu; katılımcıların palyatif bakıma ilişkin bilgi ve görüşlerinin belirlenmesi amacıyla 2010 yılında Turgay tarafından geliştirilmiştir (Turgay 2010). Beşli likert tipi olan formun maddelerinin değerlendirilmesi “tamamen katılmıyorum” 1’den “tamamen katılıyorum” 5’e doğru yapılmaktadır. Form toplam 16 maddeden oluşmaktadır. Formda puanlama yapılmamaktadır. Sonuçların değerlendirilmesi ifadelerin yüzde ve ortalaması alınarak yapılmaktadır. Çalışmada formun Cronbach’s alfa değeri .79 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın verileri Ocak - Şubat 2016 tarihleri arasında toplandı. Araştırmaya katılan öğrencilere araştırma hakkında bilgi verildikten sonra anket formu kendilerine dağıtıldı ve formları doldurmaları istendi. Anket formunun cevaplanma süresi yaklaşık 10-15 dakikadır.

Elde edilen veriler SPSS 21 programında değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı (sayı, yüzde, min-max) istatistikler kullanıldı.

Araştırmanın yapıldığı Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi’nden yazılı izin alındı. Araştırmaya alınacak öğrencilere çalışma hakkında bilgi verildikten sonra öğrencilerden sözel izinleri alındı. Araştırmaya alınacak öğrencilerin gönüllü ve istekli olmalarına özen gösterildi ve almaya katılıp katılmamakta özgür oldukları bildirildi.

BULGULAR

Araştırmaya katılan intörn hemşirelik öğrencilerin %72'si bayan, yaş ortalamaları

22.63±1.70 olup, minimum yaş 20, maksimum yaş 31 yaş olarak belirlendi.

Tablo 1. İntörn Hemşirelik Öğrencilerinin Palyatif Bakımla İlgili Bilgi Durumu

İfadeler	Sayı	%
Palyatif bakım konusunda bilgi alma durumu (n=109)		
Evet	39	35.8
Hayır	70	64.2
Üniversite eğitiminde palyatif bakımla ilgili eğitim programı(n=109)		
Var	5	4.6
Yok	104	95.4
Palyatif bakıma ilişkin bilgi kaynakları (n=39)		
Üniversite Eğitimi Sırasında	33	84.6
Kitap ve Dergiler	10	25.6
Kongre ve Seminerler	2	5.1
İnternet	12	30.7
Palyatif bakım konusunda edinilen bilginin içeriği (n=39)		
Etik Konular	28	71.7
Semptom Yönetimi	22	56.4
Kötü Haber Verme- İletişim Becerileri	20	51.2
Edinilen bilgiyi yeterli bulma durumu (n=39)		
Evet	1	2.5
Kısmen	27	69.2
Hayır	11	28.2
Palyatif bakım eğitim içeriği ne olmalıdır*		
Palyatif Bakım (temel kavram ve ilkeler)	104	95.4
İletişim	65	59.6
Yasal ve Etik Konular	65	59.6
Semptom Yönetimi	72	66.1
Kayıp ve Yas Süreci	41	37.6
Palyatif bakım hizmetlerinin gelişmemesinin nedenleri*		
Önemsememe	82	75.2
Eğitim Yetersizliği	102	93.6
Ekonomik Yetersizlik	41	37.6
Devletin Bütçe Ayırmaması	39	35.8
Eleman Yetersizliği	57	52.3
Kültürel Nedenler	30	27.5

*Birden fazla yanıt alınmıştır yüzdeler " sayı (n) " üzerinden hesaplanmıştır.

Çalışmaya katılan intörn hemşirelik öğrencilerinin % 64.2'si palyatif bakım hakkında bilgi almadığını, % 95.4'ü ise üniversite eğitiminde palyatif bakımla ilgili bir eğitim programı olmadığını belirtti. Palyatif bakım hakkında bilgi aldığını belirten intörn hemşirelik öğrencilerinin % 84.6'sı bu bilgiyi üniversite eğitimi sırasında, %30.7'si internetten, %25.6'sı kitap ve dergilerden, %5.1'i kongre ve seminerlerden edindiklerini belirtmiştir. İntörn hemşirelik öğrencilerinin palyatif bakım konu-

unda edindikleri bilginin içeriği incelendiğinde; %71.7'si etik konular, %56.4'ü semptom yönetimi, %51.2'si ise kötü haber verme ve iletişim becerileri konusunda bilgi aldıklarını ve % 69.2'si edilen bu bilgiyi kısmen yeterli bulduklarını belirtti. İntörn hemşirelik öğrencilerinin % 95.4'ü palyatif bakım eğitimlerinde "palyatif bakım temel kavramlar ve ilkelerinin" olması gerektiğini ve %93.6'sı palyatif bakım hizmetlerinin gelişmemesinin nedeninin eğitim yetersizliği olduğunu belirtti.

Tablo 2. Öğrencilerin Palyatif Bakım Kavramına Anlamına ve Amacına İlişkin Görüşleri (n=109)

Görüşler	Sayı	%
Palyatif bakım hizmetlerinden yararlanılabilecek hasta grupları		
Onkolojik Hastalar	93	85.3
Terminal Dönem Hastaları	73	67
Kronik Hastalığı Olan Hastalar	60	55
Geriatrik Hastalar	41	37.6
Alzheimer Hastalığı	44	40.4
Palyatif bakım hizmetlerinin hangi ortamlarda verilebileceği		
Hastane	100	91.7
Ev	54	49.5
Huzur Evleri/Bakım Evleri	70	64.2
Palyatif Bakım Ünitesi	83	76.1
Hospis	20	18.3
Sağlık Ocağı	44	40.4

Tablo 2. devamı

Görüşler	Sayı	%
Palyatif bakım ekip üyeleri		
Hemşire	105	96.3
Doktor	98	89.9
Psikolog	87	79.8
Fizyoterapist	65	59.6
Diyetisyen	47	43.1
Sosyal Hizmet Uzmanı	55	50.5
Gönüllüler	50	45.9
Din görevlisi	44	40.4
Eczacı	36	33
Palyatif Bakımın Anlamı		
Terminal dönemdeki hastanın yaşam kalitesini yükseltmek	75	68.8
Son dönem bakım	40	36.7
Semptomlara yönelik tedavi ve bakım	56	51.4
Tıbbi bakım	37	33.9
Ağrı kontrolü	44	40.4
Destek Tedavi	46	42.2
Fiziksel ve psikolojik destek	56	51.4
Rahat /huzurlu ölüm	41	37.6
Koruyucu bakım	47	43.1
Palyatif Bakımın Amacı		
Bireyin yaşam kalitesini yükseltmek	83	76.1
Bireyi rahatlatmak	78	71.6
Bağımlı hastaların ihtiyaçlarının karşılanması	46	42.2

*Birden fazla yanıt alınmıştır yüzdelere " sayı (n) " üzerinden hesaplanmıştır.

Araştırmaya katılan intörn hemşirelik öğrencilerin, %85.3'ü palyatif bakım hizmetlerinden onkoloji hastalarının yaralanabileceğini, %91.7'si palyatif bakımın hastane ortamında verilebileceğini belirtti. İntörn hemşirelik öğrencilerin çoğunluğu palyatif bakım ekibinde hemşire, doktor, psikolog, fizyoterapist ve sosyal hizmet uzmanının yer alması gerektiğini belirtirken daha az sıklıkta gö-

nüllüler, din görevlisi, diyetisyen ve eczacının ekipte olması gerektiğini belirtti. Araştırmaya katılan intörn hemşirelik öğrencilerin %68.8'i palyatif bakımın anlamını " terminal dönemdeki bireyin yaşam kalitesini yükseltmek" şeklinde ifade etti. İntörn hemşirelik öğrencilerin %76.1' i ise bakımın amacının "bireyin yaşam kalitesini yükseltmek" olduğunu belirtti.

Tablo 3. İntörn Hemşirelik Öğrencilerin Palyatif Bakıma İlişkin Görüşleri (n=109)*

Görüşler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1. Palyatif bakım terminal dönem kanser hastaları için sunulan hizmetleri kapsar.	17.4	61.5	11.9	4.6	4.6
2. Palyatif bakıma, küratif tedavinin mümkün olmadığı durumda ya da ileri evre hastalık aşamasında başlanması uygundur.	12.8	38.5	23.9	15.6	9.2
3. Palyatif bakım hizmeti multidisipliner ekip tarafından verilmelidir.	34.9	47.7	15.6	0.9	0.9
4. Palyatif bakımda hasta ve ailesi karar verici bir ekip üyesidir.	32.1	45.9	15.6	5.5	0.9
5. Palyatif bakım ekibine doktor başkanlık etmelidir	10.1	33	24.8	18.3	13.8
6. Hasta ve bakım verenler palyatif bakım profesyonellerine 7 gün 24 saat ulaşabilmelidir.	34.9	45.9	14.7	2.8	1.8
7. Palyatif bakım alanında çalışan bireylerin, sürekli kayıpla karşılaştıkları için tükenmişlik yaşamaları kaçınılmazdır.	9.2	46.8	33	10.1	0.9
8. Palyatif bakım, çalışan bireylerin duygularını kontrol etmesini gerektirir.	30.3	56.9	7.3	4.6	0.9
9. Duygusal yönden güçlendirici programlar sadece hasta ve hasta yakınına kapsmalıdır.	10.1	22	28.4	33	6.4

Tablo 3. devamı

Görüşler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
10. Palyatif bakım bir semptomun nedenini araştırmadan semptomun kendisini ele alıp tedavi eder.	8.3	25.7	26.6	25.7	13.8
11. Palyatif bakım sadece ağrı kontrolünü içerir.	4.6	6.4	21.1	50.5	17.4
12. Palyatif bakım merkezleri hastane temelli olmalıdır.	5.5	31.2	27.5	33	2.8
13. Hasta için kardiyopulmoner canlandırma yapmama (DNR) hakkı olmalı ve yasal düzenlenmeler yapılmalıdır.	9.2	33	33.9	18.3	5.5
14. Palyatif bakım ayrı bir uzmanlık alanı olmalıdır	25.7	47.7	19.3	4.6	2.8
15. Palyatif bakım sağlık çalışanları için üniversite eğitim programlarında zorunlu ders olarak yer almalıdır.	24.8	37.6	30.3	3.7	3.7
16. Palyatif bakım gereksinimi olduğunda, bu bakımın herkese sağlanmasını garanti etmek devletin sorumluluğunda olmalıdır.	27.5	56	8.3	6.4	1.8

* Yüzde (%) olarak verilmiştir.

Araştırmaya katılan intörn hemşirelik öğrencilerin çoğunluğu; “Hasta ve bakım verenler palyatif bakım profesyonellerine 7 gün 24 saat ulaşabilmelidir”, “Palyatif bakım, çalışan bireylerin duygularını kontrol etmesini gerektirir”, “Palyatif bakım ayrı bir uzmanlık alanı olmalıdır”, “Palyatif bakım gereksinimi

TARTIŞMA

İntörn hemşirelik öğrencilerin palyatif bakım hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen bulgular mevcut literatür ışığında tartışıldı. İntörn hemşirelik öğrencilerin palyatif bakıma ilişkin bilgi durumu incelendiğinde; intörn hemşirelik öğrencilerin çoğunluğu (% 64.2) palyatif bakım hakkında bilgi almadıklarını ve % 95.4’ünün eğitim gördükleri üniversitenin eğitim programında palyatif bakım konusunun yer almadığını belirttikleri saptandı. Palyatif bakımla ilgili bilgi aldığını belirten intörn öğrencilerin %84.6’sı üniversite eğitimi sırasında edindiklerini ve çoğunluğu bu bilgiyi kısmen yeterli bulduklarını; edinilen bu bilginin içeriğini ise çoğunlukla (%71.7) etik konular olduğunu belirtti (Tablo 1). Sahan Uslu ve Terzioğlu’nun(2014) çalışmasında; onkoloji hemşirelerin %52.2’ sinin palyatif bakımla ilgili eğitim almadığı, %67’ sinin ise aldığı eğitimin yeterli olmadığını belirttiği saptandı. Literatürde palyatif bakım konusunda eğitim programlarında yeterli yer verilmemesinin ve eğitim ve öğretim olanaklarının olmamasının palyatif bakımın gelişmesindeki önemli engellerden biri olduğu belirtilmiştir (Bartlett ve Koczwara 2002; Bingley ve Clark 2009; Terzioğlu ve ark. 2015). Bu durum palyatif bakım hemşireliğinin amacı olan ağrı ve diğer rahatsız edici semptomların ortadan kaldırılmasını, hasta-

olduğunda, bu bakımın herkese sağlanmasını garanti etmek devletin sorumluluğunda olmalıdır” ifadelerine katıldıklarını ve tamamen katıldıklarını ve “Duygusal yönden güçlendirici programlar sadece hasta ve hasta yakınını kapsamalıdır” ifadesine katılmadıklarını belirtti.

ların yaşamın son anına kadar mümkün olduğunca aktif bir yaşam sürmelerinin sağlanmasını, hasta ve yakınlarının hastalık süreci ve sonrasında bu zor süreçle baş edebilmelerine yardımcı olunmasını olumsuz etkilemektedir (Elçigil 2012; Kahveci ve Gökçınar 2014; Şen ve ark. 2016) Yapılan çalışmalar incelendiğinde hemşirelerin ve diğer sağlık personellerinin palyatif bakım konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı belirlenmiştir (Turan ve ark. 2017; Turgay ve Kav 2012; Uslu 2013) ve lisans/yüksek lisans programlarında yeterli bilgi verildiği saptanmıştır (Turan ve ark. 2017; Terzioğlu ve ark. 2015). Bilgi sahibi olan hemşireler, üniversite eğitiminde, kongrelerde, toplantılarda, sempozyumlarda, hizmet içi eğitimlerde ve kurslarda bilgi edindiklerini belirtmiştir (Turan ve ark. 2017; Can 2015). Çalışmamızda literatür ile benzer bulgular elde edildi, intörn hemşirelik öğrencilerin palyatif bakım konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı görüldü. Bu duruma intörn hemşirelik öğrencilerin örgün eğitimlerinde palyatif bakım konusuna yeterince yer verilmemesi, geleneksel modellere bağlı kalınması ve palyatif bakımın önemsenmesi neden olabilir. Kumar ve ark’nın (2010) fiz-yoterapist öğrencilerle yaptıkları çalışmada, etkili bir eğitim programı sonrası öğrencilerin palyatif bakım bilgilerinde önemli bir değişim olduğu saptan-

mıştır. Bu sonuç eği-tim programında daha iyi bir müfredat geliş-tirilmesine yol açmıştır.

İntörn hemşirelik öğrencilerin palyatif bakımın anlamına ve amacına ilişkin bilgi durumu incelendiğinde; intörn hemşirelik öğrencilerin palyatif bakımın anlamına ilişkin tanımlamaları çoğunlukla “terminal dönemdeki bireyin yaşam kalitesini yükseltmek”, fiziksel ve psikolojik destek” ile “semptomlara yönelik tedavi ve bakım” şeklinde sıralandı. İntörn hemşirelik öğrencilerin palyatif bakımın amacını % 76.1’i “bireyin yaşam kalitesini yükseltmek”, %71.6’sı “bireyi rahatlatmak”, %42.2’si“bağımlı hastaların ihtiyaçlarının karşılanması” şeklinde ifade ettikleri belirlendi (Tablo 2). Literatürde palyatif bakım; yaşamı tehdit edici hastalıklara eşlik eden problemler yaşayan hasta ve ailelerin, fiziksel, psikososyal ve spiritüel (ruhani, manevi) problemlerini erken tanılama, değerlendirme, tedavi ederek acı çekmelerini azaltma ya da önleme ve böylece yaşam kalitelerini artırma amacı olan bir yaklaşım olarak tanımlanmıştır (World Health Organization (WHO) 2002). Çalışmaya katılan intörn hemşirelik öğrencilerin çoğunluğunun palyatif bakım hizmetlerinden yararlanılabilecek hasta gruplarının, onkolojik hastalar ve terminal dönem hastaları olduğunu ve palyatif bakım hizmetlerinin hastane ortamında (%91.7) verilebileceğini; palyatif bakım hizmetlerinin henüz gelişmemesinin nedenlerini ise büyük oranda konunun önemsenmemesi ve eğitim yetersizliği olarak belirttikleri belirlendi. Turgay ve Kav’ın (2010) sağlık personelleriyle, Turan ve arkadaşlarının (2017) hemşirelerle yaptığı çalışmada benzer sonuçlar bulunmuştur. Literatürde palyatif bakım ilk başlarda kanser hastaları ve terminal dönem hastaları için geliştirilmiş olsa da günümüzde, hayatı tehdit eden tüm kronik hastalıkları da kapsamaktadır (WHO 2002).

Çalışmaya katılan intörn hemşirelik öğrencilerinin palyatif bakım ekibi üyelerini çoğunlukla hemşire, doktor, psikolog, fizyoterapist, sosyal hizmet uzmanı, din görevlisi, diyetisyen, gönüllüler ve eczacı olarak belirttikleri görüldü. Ancak palyatif bakıma ilişkin görüş ifadelerinde yer alan “Palyatif bakımda hasta ve ailesi karar verici bir ekip üyesidir” ifadesine çoğunluğunun katılıyor şeklinde yanıtladıkları saptandı. Bu durumun anket formunda ekip üyeleri içerisinde “aile üyeleri” ayrı bir seçenek olarak verilmemesinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Yine katılımcıların temel ve öncelikli üyeleri bilmesi ancak önemli bir kısmının ekip üyeleri içerisinde din görevlisi, eczacı diyetisyen ve gönüllüleri belirtmemeleri palyatif bakım uygulamalarının intörn hemşirelik öğrencileri tarafından

yeterince yerleşmemiş olması ve ekip üyelerine ilişkin belirsizlik yaşadıklarını düşündürmektedir.

Bu çalışmada intörn hemşirelik öğrencilerin çoğu, palyatif bakım eğitiminde “temel kavramlar, ilkeler ve iletişim” konularına yer verilmesi gerektiğini belirtti (Tablo 1). Turgay ve Kav’ın (2010) ve Turan ve arkadaşlarının (2017) yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar göstermektedir. Palyatif bakım kavramı ve kapsamı konusunda bilgi eksikliğinin olması, bireylerin öncelikle konunun alt temalarından çok; ana tema/temel kavramların üzerine odaklanmasına neden olduğunu düşündürmektedir.

İntörn hemşirelik öğrencilerinin palyatif bakıma ilişkin ifadelerine yönelik görüşleri incelendiğinde; intörn hemşirelik öğrencilerinin çoğunluğunun “Palyatif bakım terminal dönem kanser hastaları için sunulan hizmetleri kapsar” ifadesine katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklinde belirttikleri ve bu görüşlerinin palyatif bakımın anlamına ilişkin tanımları ile benzerlik gösterdiği görüldü (Tablo3). Çalışmaya katılan intörn hemşirelik öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun “Palyatif bakım hizmeti multidisipliner bir ekip tarafından verilmelidir” ifadesine katılıyorum/tamamen katılıyorum şeklinde belirttiği saptandı. Turgay ve Kav’ın (2010) sağlık personelleri ile yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar bulunmuştur.

İntörn hemşirelik öğrencilerinin yaklaşık yarısı (%50.2) “palyatif bakım, çalışan bireylerin duygularını kontrol etmesini gerektirir” ifadesine katıldığını belirtirken %34’ünün “Duygusal yönden güçlendirici programlar sadece hasta ve hasta yakınına kapsamalıdır” ifadesine katılmadıklarını belirttikleri görülmektedir(Tablo 3). Bu bulgunun intörn hemşirelik öğrencilerinin palyatif bakım hizmetlerini, onkolojik hastalar ve terminal dönem hastalarına bakım verme olarak düşünmeleri ve duygusal yönden sıkıntı verici olarak algılamalarından kaynaklandığı söylenebilir.

İntörn hemşirelik öğrencilerinin dörtte biri “Palyatif bakım bir semptomun nedenini araştırmadan semptomun kendisini ele alıp tedavi eder” ifadesine kararsızım şeklinde görüş belirtirken yarısının (%50.5) “palyatif bakım sadece ağrı kontrolünü içerir” ifadesine katılmadıklarını belirttikleri saptandı (Tablo 3). İntörn hemşirelik öğrencilerinin yaklaşık yarısı (% 47.7) “Palyatif bakım ayrı bir uzmanlık alanı olmalıdır” ifadesine katıldığını; %37.6’sı ise “Palyatif bakım sağlık çalışanları için üniversite eğitim programlarında zorunlu ders olarak yer almalıdır” ifadesine katıldıklarını belirtti(Tablo 3). Literatürde disiplinlerarası ekibin; palyatif bakım konusunda eğitimi ve deneyimli bir

doktorun ekip liderliğinde, doktorlar, hemşireler, psikolog, diyetisyen, psikiyatrist ve sosyal hizmet uzmanı tarafından oluşturulmuş belirtilmektedir (Kebudi ve ark. 2014).

SONUÇ

Çalışmada intörn hemşirelik öğrencilerin çoğunluğunun palyatif bakım konusunda bilgi almadığı, bilgi aldığını belirten az sayıdaki öğrencinin ise bu bilgiyi üniversite eğitimi sırasında edindiği saptandı. Ayrıca palyatif bakım konusunda bilgi aldığını ifade eden intörn hemşirelik öğrencilerin çoğunluğu aldıkları bilgiyi yeterli bulmadıklarını belirtti. İntörn hemşirelik öğrencilerin çoğunluğu, palyatif bakımın gelişmemesinin nedeni olarak eğitim yetersizliğini ve palyatif bakım konularında kapsamlı bir eğitim programının olmamasını belirttiği belirlendi. Bu sonuçlar doğrultusunda;

Hemşirelik okullarının lisans ve yüksek lisans eğitim müfredatına palyatif bakım ayrı bir ders olarak eklenebilir ayrıca hemşirelik öğrencilerin eğitim sürecinde palyatif bakım ünitelerine uygulamaya çıkmaları sağlanıp teorik bilginin uygulama ile pekişmesi sağlanabilir.

Hemşirelik öğrencilerin farkındalık düzeyinin artırılması için paneller düzenlenebilir

Bu çalışma, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik bölümünde 2015-2016 eğitim-öğretim yılında 4. sınıfta öğrenim gören ve yalnızca çalışma kapsamına alınan intörn hemşirelik öğrencilerin bildirimleri ile sınırlı olduğundan, sonuçlar genellenemez.

KAYNAKLAR

- Aydoğan F, Uygun K. Kanser hastalarında palyatif tedaviler. Klinik Gelişim Dergisi 2011; 24(3):4-9.
- Bartlett N, Koczwara B. Control of nausea and vomiting after chemotherapy what is the evidence? Internal Medicine Journal 2002;32(8): 401-408.
- Bingley A, Clark D. (2008) Palliative Care In The Region Represented By The Middle East Cancer Consortium. <http://mecc.cancer.gov/PCMONOGRAPH.pdf>. (erişim:20 Ocak 2016)
- Can G. The implementation and advancement of palliative care nursing in Turkey. J Palliat Care Med 2015;5(1): 1-8
- Centeno C, Clark D, Lynch T et al. Facts and indicators on palliative care development in 52 countries of the WHO European region: results of an EAPC Task Force. Palliat Med. 2007; 21(6):463-71.
- Elçigil A. Palyatif bakım hemşireliği. Gülhane Tıp Dergisi 2012; 54(4): 329-334
- Gómez-Batiste X, Paz S, Porta-Sales J, Espinosa J, Trelis J and Esperalba J. Basic Principles, Definitions and Concepts on the Organization of Public Health Palliative Care Programmes and Services. The World Health Organization

- Collaborating Centre for Public Health Palliative Care Programmes,2009.
- Kabalak A, Öztürk H, Erdem AT ve ark. Comprehensive palliative care center implementation in SB Ulus State Hospital. Journal of Contemporary Medicine 2012; 2(2): 122-126.
- Kahveci K, Gökçınar D (Eds) (2014) Palyatif Bakım. Nobel Tıp Kitap Evleri, İstanbul
- Kebudi R, Çakır FB, Gultekin M (2014) Palliative Care to the Cancer Patient in Turkey. In: Silbermann M (eds) Palliative Care to the Cancer Patient New York: Nova Science Publishers p:193-210.
- Kumar SP, Jim A, Sisodia V. Effects of palliative care training program on knowledge, attitudes, beliefs and experiences among student physiotherapists: A preliminary quasi experimental study.2011;17(1):47
- Pastrana T, Jünger S, Ostgathe O. et al. A Matter of definition key elements identified in a discourse analysis of definitions of palliative care. Palliative medicine, 2008; 22 (3):222-232
- Sahan FU, Terzioğlu F, Dünyada ve Türkiye’de palyatif bakım eğitimi ve örgütlenmesi. Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi 2015; 4(2): 81-90
- Sahan FU, Terzioğlu F. Determination of the palliative care practices of the nurses working in the gynecological oncology units (Abstract). Palliat Med 2014;28(1): 877-878.
- Şen S, Aygin D, Sert H. Palyatif onkolojik tedaviler ve bakım. Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi 2016;1(1): 21-35
- Taşar PT, Şahin S, Akçiçek F, Geriatriye palyatif bakım Akad Geriatri 2014; 6(2): 73-78.
- Turan GB, Mankan T, & Polat H. Opinions of Nurses about Palliative Care. International Journal, 2017;10(1): 176.
- Terzioğlu F, Şahan Uslu F, Boztepe H. Palliative Care to the Cancer Patient: Turkish Nurses’ Perspectives. J Palliat Care Med 2015;5(1):1-4
- Turgay, G, & Kav, S. (2012). Turkish healthcare professionals' views on palliative care. Journal of palliative care,2012; 28(4), 267.
- Uslu F. (2013) Ankara İl Merkezinde Jinekolojik Onkoloji Ünitelerinde Çalışan Ebe ve Hemşirelerin Palyatif Bakım Uygulamalarının Belirlenmesi. Programı, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- WHO (World Health Organization) 2012 Definition of palliative care <http://www.Who.int/cancer/palliative/definition/en/>(erişim:03.06.2016)
- World Health Organization (2002) National cancer control programmes: policies and managerial guidelines.(2ndedn) Geneva:World Health Organization.
- Worldwide Palliative Care Alliance (2014) Global Atlas of Palliative Care at the End of Life. [http://www.who.int/nmh/GlobalAtlasofPalliative_Care.pdf](http://www.who.int/nmh/GlobalAtlasofPalliativeCare.pdf) (erişim: 01.06.2016)